

Biografie van boer en bedrijf

Geraakt

door de schoonheid van de natuur

Wat heeft bij jou het enthousiasme voor biodynamisch gewekt? Welk moment in jouw leven had veel invloed op hoe je bedrijf nu is? En welke droom zou jij nog willen realiseren? Deze vragen over de biografie van boer en bedrijf stelden wij aan een tuinder in Noord-Groningen en een fruitteler in Vlaanderen. | Tekst:

Liz Wijma en Michel Frisque

Michel Frisque, fruitteler Hoeve Frisque in Neerijse Huldenberg:

De cirkel is rond

De weg naar BD is een aaneenschakeling van toevallige en andere gebeurtenissen. In de jaren 70 is een studie voor 'landbouwingenieur' in Leuven – op pendelafstand – voor de jongens uit landbouwerfamilies die kunnen en mogen studeren, een logische keuze. Plantkunde, dierkun-

de, filosofie en regionale bodemkunde zijn best interessant, maar met in het derde jaar vakken als 'landbouweconomie met productiefactoroptimalisatie' komen de eerste vraagtekens. In het vierde jaar kies ik de richting 'Waters en Bossen' met bos- en faunabeheer: de sa-

menhang in de natuur. Eind jaren 70 heb ik het landbouwingenieursdiploma en werk tussendoor op ouderlijk fruitteeltbedrijf. Ondertussen gaan natuur en milieu in versneld tempo achteruit. In 1978 beslist de toenmalige minister van volksgezondheid om een inventaris te maken van alle overblijvende waardevolle landschapstypes: de biologische waarderingskaart. Ik mag met enkele pas afgestudeerde biologen, landbouwingenieurs en tekenaars als 'tewerkgestelde werkloze' aan de slag met het project. Wat is er in ons kleine land een grote variatie en rijkdom aan natuurelementen! Wat gaat het achteruit door vervuiling en beton! Voor de biologieproffen is landbouw de grootste vijand van de natuur ... Wij landbouwingenieurs zien onze prachtige boerderijen met hun poelen, hagen, hoogstambomen en grazende dieren als potentiële meerwaarde voor landschap én natuur. Biologische landbouw lijkt mij hiertoe een plus.

In 1989 is vader pensioengerechtigd en komt een vaste plaats vrij in de landbouw-fruitteelt. Ik start met het vast voornemen dat in het bedrijf – naast de 'onbespoten' hoogstam

– ook de laagstamplantages een hogere biologische waarderingsklasse moeten krijgen. Vanaf 1990 starten we met 'geïntegreerde bestrijding' en gebruiken we nog alleen selectieve sproeistoffen zodat alle nuttigen blijven leven. We kopen samen met een andere teler een schoffelmachine zodat we geen herbiciden meer hoeven te gebruiken. De biodiversiteit in de boomgaard verhoogt, de opbrengst daalt.

In 1997 beslissen we om het biolabel aan te vragen en als in 2000 een tiental fruittelers omschakelt, mag de groep de teelt optimaliseren met studie, voorlichting, onderzoek en bedrijfsbezoeken in binnen- en buitenland. Het toeval wil dat een vriend-collega uit het Waals landsgedeelte zich inschrijft voor dezelfde inleidingscursus biodynamie in de Elzas. Wij worden ondergedompeld in de Landbouwcursus van Steiner: geen synthetische stikstof, maar koeien als bodemverbeteraar. Bijzonder is ook de samenhang in de natuur, het belang van natuurelementen (nat grasland) voor de landbouw, het respect voor mens en dier. Toch opmerkelijk dat paus Franciscus 95 jaar na Steiner in zijn Laudato

Si eenzelfde oproep moet doen. Een aaneenschakeling van gebeurtenissen heeft er dus toe geleid dat we zes jaar geleden het Demeter label vroegen en kregen.

In 2008 konden we een historische hoeve met weilanden aankopen. Vandaar dat er sindsdien ook meer schapen en runderen aanwezig zijn. De geslotenheid van de cyclus zonder externe aanvoer van nutriënten is een der mooiste dingen in de biodynamie. De dieren leven nu meer in symbiose met de fruitteelt. De schapen mogen na de appelpluk de resten in de laagstamaanplanting opruimen. Daarna eten de drie paarden het gras kort. Het is duidelijk dat een biodynamische aanpak de meeste garantie biedt voor een toekomstgerichte landbouw en versterking van de natuur.

Wij zijn blij dat de kinderen via maatschap in het bedrijf komen. Het is nu juist 100 jaar geleden dat onze grootouders, komende van een groot gemengd landbouwbedrijf, zich in de buurt vestigden om op stam gekocht hoogstamfruit te kopen, te bewaren en te verkopen. Een volledige cyclus.

Liz Wijma, tuinder De Eemstuin in Uithuizermeeden:

Onze paradijselijke planeet

Al sinds ik jong ben heb ik een verlangen om te versmelten met de natuur. Om een levend wezen te zijn van de aarde, een onderdeel, een schakel in de ecosystemen die hier zijn. Wil ik de taal van Moeder Aarde verstaan,

me veilig voelen in de natuur die hier is, me begeven onder de dieren, op haar bodem rusten en verdwijnen in haar grassen. Op de kunstacademie, zette ik deze zoektocht beeldend uiteen met foto's, video's

en schilderijen. Vier jaar na mijn afstuderen kwam ik in aanraking met de BD-landbouw. Hier vond ik het helemaal, voelde ik mij onderdeel van de natuur en had ik het idee iets regeneratiefs te kunnen doen voor onze

aarde. Het letterlijk werken met de aarde en de seizoenen, in weer en wind, dat maakt mij heel blij. Daarnaast merk ik dat ik in de BD-landbouw een innerlijke weg kan gaan, als tuinder en als mens. Een zoektocht die nooit ophoudt.

Een paar jaar geleden, ik had de Eemstuijn toen twee jaar, gebeurde er een heftig *life event* dat me de mogelijkheid gaf een heldere helicopterview te beleven op wat we als mensen doen, en waarom we hier zijn. Nog meer dan in mijn jeugdige jaren en de eerste jaren in de BD-landbouw, voelde ik hoe dankbaar we mogen zijn dat we leven op deze paradijselijke aarde. Ook gaf het me een inkijk hoe vast we zitten in onze systemen, gedachtes en patronen en het wijzen en oordelen naar onze medemensen.

Toen voelde ik, meer dan ooit, dat de Eemstuijn een plek mag zijn die écht open is, durft te veranderen tegen de stroom in, en vol mededogen wil kijken naar de wereld om

ons heen. Ik denk dat het hiervoor belangrijk is te allen tijde je waarheden en verworven theorieën weer te kunnen laten varen en bij te stellen. Dit is ook hoe ik hoop dat de antroposofie en de BD-landbouw interessant blijven voor de volgende generaties. Rudolf Steiner heeft gezegd, mijn wereldbeeld staat niet vast en verandert mee met de wereld.

Sinds deze inkijk van bovenaf, merk ik wat ik het allerliefste doe: mensen – en mezelf – constant helpen herinneren aan de schoonheid van het leven en het paradijs waar we nu *zijn*. Ik kan om me heen kijken en zien hoezeer de aarde vernietigd wordt en hoe wij mensen ons boven alles plaatsen. Maar daar tussendoor, tussen al die verwoestingen door, is ze er nog steeds, ze is er altijd. Onze prachtige groenblauwe planeet, rondjes draaiend in een oneindig universum. Duzenden sterren omringen ons en zingen ons zachtjes toe. In haar bossen, op haar bergen

en tussen de velden leven wezens in alle kleuren en vormen en is alles in zo'n perfecte harmonie, dat beneemt je de adem als je daar over nadenkt.

Kijk in een prachtige bloem, en zie de liefde weerspiegeld. De liefde waarmee dit alles is ontstaan. Voel deze liefde diep, diep van binnen. Dit zet ons allen in lichterlaaie voor planeet aarde. Vanuit die liefde creëren, verbinden, samen zijn en keuzes maken die de aarde en onze ecosystemen ten goede komen. Dat is wat we willen gaan doen met het Centrum van Hartsbewustzijn, dat we op dit moment bouwen op de Eemstuijn. Met het voelen van die liefde komt ook de samsmelting, de eenheid van jou als levend wezen, als onderdeel van de planeet, samen met alle andere mensen en levende wezens.

Vind je het tof om te helpen?

Een plek waar iedereen die zich geroepen voelt iets kan doen (een workshop of cursus). Een kantine voor de vrijwilligers. Kortom, een podium voor de aarde en al haar bewoners. Voor dit Centrum voor Hartsbewustzijn – gebouwd met ecologische en tweedehands materialen – zoeken Liz en Jouke mensen die willen helpen bouwen. Ook zoeken ze donaties (40.000 euro) om het helemaal af te maken. Kijk op eemstuijn.nl.